

ЗЯЛЁНЫ ААЗІС СТАЛІЦЫ

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Дарэчы, калекцыя бэзу Цэнтральнага батанічнага сада атрымала міжнароднае прызнанне, цяпер яна налічвае больш за 200 сартоў. Асаблівую каштоўнасць складаюць сарты ўласнай селекцыі. Рададэндранаў у садзе — каля 80 відаў і больш як 140 сартоў. Ёсць сарты, якія расцвітаюць яшчэ ў красавіку, а апошнія завяршаюць сваё цвіценне ў пачатку жніўня. У апошнія гады калекцыя актыўна папаўняецца.

Размнажэнне ў праірыцы

— Хачу заўважыць, што Цэнтральны батанічны сад Нацыянальнай акадэміі навук — гэта комплекснае навуковае і культурна-асветніцкае ўстанова, — расказвае яго дырэктар, кандыдат сельскагаспадарчых навук Валянцін Шатраўка. — Першы наш напрамак — навука: цяпер мы распрацоўваем і суправаджаем 47 навуковых тэм. Другі — захаванне калекцый. Большая частка раслін на тэрыторыі сада абвешчана нацыянальным здабыткам, і мы займаемся тым, што захоўваем іх для будучых пакаленняў. Гэта самы вялікі ў краіне цэнтр па захаванні біразнастайнасці жывых раслін. На плошчы 93 гектары ў нас прадстаўлена 45 калекцый, якія налічваюць каля 15 тысяч розных відаў раслін.

Трэці напрамак — практычны: мы займаемся вырошчваннем раслін на продаж. Шмат намаганняў навукоўцаў скіравана на развіццё ягадаводства — новай для Беларусі экспартна арыентаванай і імпартазамышчальнай галіны. Стаўка зроблена на вырошчванне высакарослых буякоў, брусли, буйнаплодных журавін, брумелю. Гэтая прадукцыя экспартуецца ў Расію, Казахстан, іншыя краіны СНД. За 2021 год было рэалізавана імпартазамышчальнай прадукцыі на 300 тысяч долараў.

У 2018 годзе быў цалкам уведзены ў эксплуатацыю біятэхналагічны комплекс Цэнтральнага батанічнага сада, які сумяшчае

Стаянка старажытнага чалавека налічвае тры аб'екты, якія адпавядаюць бронзаваму веку. Яны выраблены з падручнага прыроднага матэрыялу.

вытворчы і навуковы напрамкі дзейнасці. Сёння гэта адзін з найбольш перадавых комплексаў у краіне.

Па словах загадчыцы навукова-вытворчага аддзела комплексу Веранікі ФІЛІПЕНІ, да 2024 года тут плануецца вырошчваць паўмільёна саджанцаў у год:

— Па магчымасці будзем вырошчваць і больш прадукцыі, таму што яна запатрабавана. Сёлета будзе выраблена не менш як 200 тысяч саджанцаў, летась было 100 тысяч. Мы развіваем тэхналогію кланіравання in vitro — гэта размнажэнне саджанцаў любых раслінных культур мікрачаранкамі ў праірыцы. Для гэтага бярэм стэрыльныя раслінныя матэрыялы. Шляхам тэхнічных маніпуляцый дзелім і высаджаем яго на спецыяльнае пажыўнае асяроддзе ў адмысловых стэрыльных боксах. Перавага такой тэхналогіі ў тым, што саджанцы можна вырабляць круглы год. Для гэтага не трэба трымаць вялікія матачнікі кустоў, як пры звычайным чаранкаванні. У маленькім 200-грамовым слоічку на пажыўным асяроддзі вырошчваем ад 30 да 50 мікрасаджанцаў. Гэта дазваляе хутка і масава размножыць запатрабаваныя культуры. Адзін аператар можа пасадзіць за дзень да двух тысяч мікрачаранкоў.

Увогуле метады мікракланіравання размнажэння мае шэраг пераваг перад традыцыйнымі яго спосабамі. Гэта атрыманне генетычна аднароднага пасадкачнага матэрыялу, захаванне чысціні сартоў, абароненасць

захаваліся дрэвы з трохстагадовай гісторыяй. Іх генафонд адбіраецца і вывучаецца спецыялістамі.

У адрозненне ад іншых навуковых устаноў, у Батанічнага сада ёсць свая спецыфіка: гэта і пастаянныя метэаралагічныя пагрозы, і ўзрост некаторых раслін. Самым старым дрэвам на тэрыторыі сада ўжо больш як 100 гадоў. Алеі, якія з'яўляюцца візітоўкамі Батанічнага, вельмі складана захоўваць, бо калі загінула нават адно дрэва, то алей ўжо страчвае свой ранейшы выгляд. Між іншым, з-за моцнага ветру ў студзені гэтага года на тэрыторыі сада было пашкоджана каля 250 кубаметраў драўніны.

Даводзіцца змагацца і з такой наваляй, як клыжы. Усе насаджэнні ўздоўж алей апрыскаваюцца, каб засцерагчы наведвальнікаў ад непажаданай сустрэчы.

Дарога ў...

бронзавы век

Адзін з апошніх рэалізаваных праектаў Цэнтральнага батанічнага сада — экалагічна-міфалагічная сцежка «Легенды беларускай флоры» агульнай працягласцю каля 400 метраў, якая пралягае ў лесапаркавай зоне паўднёвай часткі сада. Абраўшы гэты маршрут, можна далучыцца да гісторыі роднай зямлі — пазнаёміцца з абрадавымі і рытуальнымі традыцыямі, звязанымі з пэўнымі раслінамі, з легендамі і міфамі пра іх. На ўстаноўленых каля раслін этыкетках ёсць QR-коды. Ініцыяваўшы код з дапамогай мабільнай праграмы на смартфоне, атрымаеце доступ да звестак аб расліне. У шэрагу выпадкаў маюцца актыўныя спасылкі на шэсць тэматычных рубрык: «Гэта цікава», «Народныя легенды і міфы», «Гаспадарчае выкарыстанне» і іншыя.

Некаторыя з раслін нам добра знаёмыя. Асобныя мы ведаем «у твар», але не ведаем, як яны правільна называюцца. Некаторыя заўсёды побач з намі, але мы іх проста не заўважаем. А нейкія настолькі рэдкія, што нават не ўсе спецыялісты бачылі іх у месцах натуральнага асяроддзя.

У адрозненне ад нас нашы продкі больш цесна кантактавалі з навакольным раслінным светам, ведалі пра карысныя ўласцівасці шматлікіх раслін, і гэтыя веды перадаваліся з пакалення ў пакаленне. У вуснай народнай творчасці рацыянальныя звесткі абрасталі легендамі і міфамі. У асобныя расліны продкі «ўдыхалі» душу і звязалі іх з язычніцкімі багамі. Расліны прыйшлі ў магільныя рытуалы і святочныя абрады. Усім добра вядомая легенда аб папараці, у якой кароўная кветка распускаецца раз на год у ноч на Івана Купалу. У старажытных славян папараць лічылася магільнай раслінай.

Прыкладна месяц таму побач з міфалагічнай сцежкай на палянах збудавалі стаянку старажытнага чалавека. Як расказаў Валянцін Шатраўка, ідэя яе стварэння з'явілася яшчэ ў 2016 годзе, аднак толькі ў лютым бягучага года быў заключаны дагавор з арганізацыяй, распрацаваны макет стаянкі, чарцяжы, якія ўзгадніліся з Інстытутам гісторыі Акадэміі навук. Трэба было, каб усё адпавядала гістарычнай рэчаіснасці. Экспазіцыя пад адкрытым небам налічвае тры аб'екты, якія адпавядаюць бронзаваму веку. Гэта не пастаяннае паселішча старажытнага чалавека, а яго часовае жыллё і дапаможныя памяшканні, вырабленыя з падручнага прыроднага матэрыялу, у дадзеным выпадку чароту. У далейшым плануецца ўстанавіць крыты трыснягом пчаліны вулей. Таксама будзе выканана агароджа стаянкі з выкарыстаннем драўняных калоў. размесціць і новыя элементы малой архітэктурнай формы. Таксама плануецца інтэрактыўнае выкарыстанне аб'екта ў экскурсійных маршрутах. Гасцей збіраюцца частаваць тут гарбатай з траў, якія раслі здаўна на тэрыторыі нашай краіны. Ёсць і іншыя ідэі, якія супрацоўнікі навуковай установы пакуль не спяшаюцца раскрываць.

Бясконцы працэс

А яшчэ ў Цэнтральным батанічным садзе павінен з'явіцца Музей пчаларства. «Мы ўваходзім у кластар

па пчаларстве, створаны ў Акадэміі навук. На пчалініку Батанічнага сада ўтрымліваюцца 20 пчоласем'яў, кожная з якіх за мінулы год прынесла па 15 кілаграмаў мёду. У планах — далейшае развіццё пчалініка да 30 пчоласем'яў, — расказвае Валянцін Шатраўка. — Праводзіцца ў нас і навуковыя даследаванні. Цяпер працуем над стварэннем музея, які стане яшчэ адным экскурсійным аб'ектам. Пакуль зрабілі першыя крокі, адрамантавалі знадворную частку будынка. Далей будзем напаўняць яго прыставакмі і прадметамі, якія выкарыстоўваюцца менавіта для пчаларства, рознымі цікавінкамі. Спадзяюся, што да наступнага сезона асноўная экспазіцыя ўжо адкрыецца».

Таксама сёлета ў батанічным садзе плануецца добраўпарадкаваць азёрны комплекс. Асноўныя работы па рэканструкцыі закрануць набярэжную і масток. «Там рамонт праходзіў даўнавата, таму некаторыя драўляныя элементы падгнілі, — растлумачыў дырэктар. — Акрамя таго, на тэрыторыі батанічнага сада працягнуць устаўляваць новыя архітэктурныя формы і альтаны. Увогуле, развіццё сада — працэс бясконцы. Навукова-даследчая, адукацыйная і асветніцкая работа ідуць паралельна з павышэннем прывабнасці сада для наведвальнікаў. Хутка ў нас з'явіцца таджыкскі куток. Цяпер вядзём будаўніцтва пляцоўкі, дзе будуць высаджаны расліны, характэрныя для флоры Таджыкістана. Гэты куток дапоўніць адзін з сектараў, прысвечаных Сярэдняй Азіі. На гэтай тэрыторыі ўжо растуць некаторыя драўнінна-хмызняковыя расліны, кампазіцыю дапоўняць культуры, прывезеныя непасрэдна з Таджыкістана. Адкрыццё плануецца да сярэдзіны лета».

Надзея НІКАЛАЕВА, фота аўтара.

А з 26 да 29 мая Цэнтральны батанічны сад запрашае ўсіх на экскурсію па калекцыях бэзу і рададэндранаў, якія правядуць навуковыя супрацоўнікі.

ШТО Ё СВЕЦЕ РОБІЦЦА

Стральба ў пачатковай школе Тэхаса: загінулі 19 дзяцей і двое дарослых

У амерыканскім штаце Тэхас адбылася стральба ў будынку пачатковай школы, у выніку якой, паводле апошніх даных, загінулі 19 дзяцей і двое дарослых, піша ТАСС.

Мясцовая прэса паведамляе, што трагедыя адбылася ў Ювалдзе каля 12.00 па мясцовым часе. Праз гадзіну пасля здарэння паліцыя расказала аб затрыманні 18-гадовага Сальвадора Рамаса. Пазней стала вядома, што злачынец ліквідаваны. Губернатар штата Тэхас Грэг Эбат адзначыў, што апошні быў узброены пісталетам.

У бальніцу шпіталізаваны 13 школьнікаў. Кулявое раненне таксама атрымаў 45-гадовы мужчына. На гэты момант нічога не вядома аб іх стане здароўя.

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка накіраваў спачуванне народу Злучаных Штатаў Амерыкі ў сувязі з трагедыяй у горадзе Ювалд штата Тэхас, паведамілі ў прэс-службе беларускага лідара.

«У Беларусі з вялікім болям успрынялі вестку аб шматлікіх ахвярах, абсалютную большасць з якіх складаюць дзеці, у выніку бязлітаснай расправы ў пачатковай школе горада Ювалд у штаце Тэхас. Незамэнная страта для бацькоў, блізкіх і сяброў. Такія жудасныя трагедыі здараюцца ў тым ліку з-за адсутнасці належнага кантролю за абаротам зброі ў сукупнасці з бяздумным распаўсюджваннем, асабліва ў сацыяльных сетках, прапагандысцкіх матэрыялаў аб экстрэмізме, тэрарызме, а таксама іншага дэструктыўнага кантэнту, які стварае эмацыянальны прэсінг для неакрэплай псіхікі падростаючага пакалення.

Сёння ўсёй сусветнай грамадскасці неабходна аб'яднаць намаганні для барацьбы з гэтымі выклікамі, паколькі яны не маюць дзяржаўных граніц.

Ад усіх беларусаў і ад сябе асабіста накіроўваю шчырыя спачуванні і словы падтрымкі родным загінулых і ўсяму народу Злучаных Штатаў Амерыкі, а таксама пажаданні

хутэйшага выздараўлення параненым», — гаворыцца ў спачуванні.

«Балонская сістэма — пражыты этап». Расія перастане рыхтаваць бакалаўраў і магістраў

Кіраўнік Міністэрства адукацыі і навукі РФ Валерый Фалькоў заявіў, што Расіі час адмовіцца ад еўрапейскай Балонскай сістэмы і распрацаваць свой унікальны падыход да вышэйшай адукацыі.

Мінадукацыі заявіла, што ўжо падрыхтавала неабходную пераходную праграму. Раней супраць Балонскай сістэмы выступіў сакратар Савета бяспекі Мікалай Патрушаў. Ён заявіў, што расійскі студэнтаў і выкладчыкаў «выціскаюць з заходняй навукова-адукацыйнай сферы».

Расія павінна стварыць уласную ўнікальную сістэму адукацыі, а не карыстацца заходняй, заявіў «Коммерсанту» Фалькоў.

«Да Балонскай сістэмы трэба ставіцца як да пражытага этапу. Будучыня за нашай уласнай унікальнай сістэмай адукацыі, у аснове якой павінны ляжаць інтарэсы нацыянальнай эканомікі і максімальная прастора магчымасцяў для кожнага студэнта», — сказаў міністр.